Az erőszakos bűnözés

Az erőszakos bűnözés az a bűnözési kategória, amely a legerőteljesebb társadalmi reakciókat képes kiváltani. Éles jogpolitikai viták folynak vele kapcsolatban, a média érdeklődésének középpontjában áll, és az emberek többségének határozott véleménye van róla, az okairól és az ellene való fellépésről is. Mindezek után meglepőnek tűnhet, hogy Dr. Domokos Andrea a hazai jogirodalomban hosszú idő óta az első, aki átfogóan foglalkozik a kérdéskörrel *Az erőszakos bűnözés* című művében.

Hiánypótló munkáról van szó, amelyben teljes képet kapunk magáról az erőszakról, az erőszakos bűnözés tradicionális és új formáiról, a média szerepéről, és a megoldási lehetőségekről; mindezt széles körben felhasznált statisztikai adatokkal alátámasztva. Mivel a vizsgált bűncselekmények sajnos mindennapjaink részét képezik, így nem kizárólag a szakmabeliek érdeklődésére tarthat számot a könyv, ezért lényegesnek tartom, hogy a mű nyelvezete világos, pontos, egyértelmű és nem csak a jogászok számára érthető.

A témaválasztás aktualitásáról szólva talán elegendő, ha a médiában az emberölésekkel, a testi sértésekkel, a garázda cselekményekkel vagy a rablásokkal kapcsolatos híradásokra, vitákra gondolunk. Fontosnak tartom, hogy a véleményformálás során egy ilyen átfogó jellegű, széleskörű jogirodalmi, statisztikai elemzéseket tartalmazó műre támaszkodhatunk.

A könyv bevezetőjében a szerző irodalmi, bibliai, mitológiai, operairodalmi példákat sorol az erőszakhoz, agresszióhoz kapcsolódóan, majd megállapítja: *„Pusztító hajlamok laknak tehát bennünk, az emberben megvan a késztetés arra, hogy a másik ellen törjön".*

Az I. fejezet az erőszak fogalmával, megjelenési formáival foglalkozik, megkülönböztetve a legitim (pl. igazságos háború, agresszív sportok) és illegitim erőszak (pl. erőszak a családban, az iskolában, az utcán, a sporteseményeken) formáit. Kutatja, hogy honnan ered az agresszió, bemutatja az erőszak keletkezéről szóló elméleteket. Végül az erőszakról, mint deviáns magatartásformáról, illetve a különböző devianciákról olvashatunk.

A II. fejezet az erőszakos bűnözés tradicionális és új formáit mutatja be, és az Amerikai Egyesült Államok, Oroszország, és Magyarország helyzetét elemezve leszögezi, hogy az erőszak elterjedtsége világjelenség, nem tekinthető kizárólag közép-kelet európai sajátosságnak, a rendszerváltás egyik negatív hatásának. Az erőszakos bűnözés új jelenségeit vizsgálva a szerző – amint azt Gönczöl Katalin professzorasszony a könyv ajánlása során kiemeli – bevezeti az öncélú erőszak kategóriáját a magyar kriminológiai gondolkodásba, amely azt jelenti, hogy egyes fiatalkorú elkövetői körökben maga az erőszak vált szükségletté, ezért a bűncselekményeket rendkívül brutálisan követik el.

A III. fejezet kriminál-statisztikai adatok szemléltetésével mutatja be a nyolcvanas-kilencvenes évek magyarországi erőszakos bűnözését.

Vizsgálja a cselekmények elkövetési hely szerinti megoszlását, az elkövetők kor, nem, foglalkozás, iskolai végzettség és családi állapot szerinti tagolódását, az

elkövetési eszközöket, módokat és körülményeket. Foglalkozik a drog és az alkohol, valamint az erőszakos bűnözés közötti kapcsolattal is. Az adatokból levont elméleti következtetések azt bizonyítják, hogy folytatódtak a nyolcvanas évek közepén megkezdődött változások az erőszakos bűnözésben, egyes jelenségek pedig sajnálatosan fel is erősödtek.

A IV. fejezet foglalkozik az agresszió és az azt közvetítő média kapcsolatával. Bemutatja az elmúlt évtizedek nemzetközi kutatási eredményeit, illetve a magyar vizsgálatokat. Ezek alapján empirikusan nem lehet igazolni a médiában sugárzott erőszak és az agresszív viselkedés közötti összefüggést, de az is megállapítható, hogy erőteljes negatív, megerősítő jellegű hatást gyakorolnak a fiatalok erőszakos magatartására a különböző erőszakot sugárzó műsorok. Ennek a megállapításnak nagy jelentőséget tulajdonítok, mivel felhívja a figyelmet a család fontos értékközvetítő szerepére (illetve napjainkban inkább ennek hiányára), és nem a manapság divatos álláspontot foglalja el, miszerint kizárólag az erőszakos filmek, műsorok térnyerése miatt nő a társadalomban az agresszivitás magatartásokra való hajlam.

Az V. fejezet az erőszak intézményesített kontrollját vizsgálja, kiemelve az állam büntetőpolitikájának fontosságát. A rendszerváltást követően az igazságszolgáltatási rendszerben bekövetkezett változások hatását elemzi a szerző, és arra a következtetésre jut, hogy ma még nem határozott és egyértelmű az eltérő társadalomra veszélyességű cselekmények közötti különbségtétel, a Btk. Különös Részi törvényi tényállásai között tovább kellene végezni a differenciálást. Vizsgálja a társadalompolitika és a bűnmegelőzés kapcsolatát, a veszélyeztetett fiatalok integrálódásának lehetőségeit, a család, az iskola, a barátok, a gyermekjóléti rendszer szerepét. Bemutatásra kerülnek a sikeres külföldi megoldások.

A monográfia végén gazdag irodalomjegyzék, angol nyelvű összegzés, és további kriminál-statisztikai adatokat tartalmazó táblázatok találhatók.

A tartalmi gazdagság és sokszínűség mellett feltétlenül meg kell említeni a kiadvány nívós formai megjelenését, áttekinthető szerkezetét. A borítón a bevezetőben említett bibliai példákra utalva Bardócz Lajos grafikusművész Káin és Ábel című fametszete látható.

Összegzésként leszögezhető, hogy ez a magas színvonalú tudományos munka méltán gazdagítja a magyar büntetőjogi szakirodalmat, nyugodtan támaszkodhat rá az olvasó, ezért őszintén ajánlom mindenkinek – nemcsak jogi szakembereknek –, aki az erőszakos bűnözés kérdéseivel kíván foglalkozni.

Dr. Szabó Krisztián

Dr. Domokos Andrea: *Az erőszakos bűnözés.* Hinnova Magyarország Kft., Budapest, 2000.